

Briuselis, 2015 12 02
COM(2015) 624 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**Europos saugumo darbotvarkės įgyvendinimas.
ES kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir sprogmenimis ir jų naudojimu
veiksmų planas**

1. ĮVADAS

2015 m. balandžio 28 d. Komisijos priimtoje Europos saugumo darbotvarkėje¹ nustatyta reikmė stiprinti šaunamųjų ginklų reglamentavimo sistemą ir kovoti su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais. Taip pat pabrėžta, kad reikia apriboti teroristų tinklų prieigą prie pavojingų medžiagų, pavyzdžiui, sprogmenų, ir galimybę naudoti tas medžiagas.

Remdamasi Europos saugumo darbotvarke, 2015 m. spalio 8 d. Taryba pakvietė valstybes nares, Komisiją, Europolą ir Interpolą stiprinti kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais priemonių naudojimą².

Neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais – viena svarbiausių organizuotų nusikalstamų grupių veiklos sričių. Tai pajamų šaltinis, papildantis iš kitos nelegalios prekybos, pavyzdžiui, narkotikais, gaunamas pajamas. Šaunamieji ginklai leidžia padaryti kitų formų nusikaltimų ir gali būti naudojami bauginimo, prievartos ir gaujų smurto tikslais. Ne tik organizuoti nusikaltimai, bet ir žiaurūs praėjusių metų teroristiniai išpuoliai rodo, kad būtina užkirsti kelią galimybei gauti šaunamųjų ginklų ir sprogmenų. Išpuoliai Paryžiuje ir Kopenhagoje, taip pat mėginimas įvykdyti išpuolį traukinyje „Thalys“ dar kartą parodė, kad teroristų tinklai ginklų ir sprogmenų įsigyja iš organizuotų nusikalstamų grupių ir juodojoje rinkoje.

Tokiomis aplinkybėmis labai svarbu, kad ES ir visų pirma jos valstybės narės dėtų kuo daugiau pastangų kovodamos su rimta grėsme, kurią Sąjungos vidaus saugumui kelia neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir sprogmenų naudojimas.

Komisija 2015 m. lapkričio 18 d. priėmė **teisėkūros priemonių rinkinį**, kad sustiprintų šaunamųjų ginklų kontrolę Europos Sąjungoje³. Kitas žingsnis – sustiprinti ES lygmens **operatyvinį bendradarbiavimą** tarp valstybių narių ir su trečiosiomis šalimis.

Šiame komunikate nustatomi konkretūs veiksmai, kurių reikia Europos saugumo darbotvarkei įgyvendinti ir kovoti su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir sprogmenimis, be kita ko, remiantis 2016 m. operatyvinių veiksmų planu⁴, parengtu pagal ES politikos ciklą⁵.

2. PRIEIGOS PRIE NETEISĖTŲ ŠAUNAMŲJŲ GINKLŲ IR SPROGMENŲ APRIBOJIMAS

Nepaisant galiojančių ES teisės aktų, gauti šaunamųjų ginklų, sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų pirmtakų⁶ tebėra pernelyg lengva. Dėl ginklų prieinamumo internete prieiga per neteisėtus kanalus tampa dar sudėtingesnė. Reikia įvairialypių priemonių, kuriomis būtų remiamas griežtas požiūris į neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais ir sprogmenimis ir jų naudojimą, drauge išsaugant teisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais ir teisėtą cheminių medžiagų naudojimą.

¹ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf.

² <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/10/08-jha-fighting-trafficking-firearms/>.

³ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6110_en.htm.

⁴ Tarnybiniam naudojimui skirtas dokumentas.

⁵ <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/2015/eu-policy-cycle-tackle-organized-crime/>.

⁶ Sprogstamųjų medžiagų pirmtakai – cheminės medžiagos ar jų mišiniai, iš kurių galima pagaminti sprogmenis.

Geresnis žvalgybinės informacijos kaupimas

Kad teisėsaugos atsakas būtų aktyvesnis ir greitesnis, būtina geriau kaupti žvalgybinę informaciją apie neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais ir sprogmenų naudojimą, nukreipimą iš teisėtos rinkos ir patobulinti turimas **ES ir nacionalinio lygmens** statistikos ir analizės priemonės.

Todėl visi susiję suinteresuotieji subjektai turėtų imtis tolesnių veiksmų.

1. Komisija ragina visas valstybes nares įsteigti tarpusavyje susijusius **nacionalinius centrus**, kurie kauptų ekspertines žinias apie šaunamuosius ginklus, tobulintų analizę ir strateginę atskaitomybę neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais srityje, visų pirma naudojantis balistinės ir kriminalinės žvalgybos duomenimis⁷.
2. Neteisėtos prekybos tinklai plečiasi ir veikia ne vien Europoje, todėl Komisija, bendradarbiaudama su Jungtinių Tautų Kovos su narkotikais ir nusikalstamumu biuru (UNODC), kuris renka tarptautiniu mastu suderintus duomenis, kad reguliariai **parengtų informaciją apie nelegalius šaunamųjų ginklų prekybos maršrutus** į ES ir ją pateiktų visų valstybių narių teisėsaugos institucijoms.
3. Vadovaudamasis 2016 m. operatyvinių veiksmų planu, **Europolas** turėtų sustiprinti veiksmus **neteisėtos prekybos internetu**⁸ ir nukreipimo iš teisėtos prekybos srityje, be kita ko, naudodamasis savo **Internetinės informacijos žymėjimo padaliniu**⁹, kad galėtų stebėti neteisėtų šaunamųjų ginklų, sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų pirmtakų šaltinius.
4. Remdamasis suinteresuotųjų subjektų¹⁰ vertinimu, Europolas toliau gerins informacijos ir žvalgybos duomenų, susijusių su šaunamaisiais ginklais, įskaitant neteisėtą prekybą, konfiskuotus ir pavogtus šaunamuosius ginklus bei *modi operanda*, rinkimą, kad galėtų laiku parengti **žinių produktus ir (arba) išankstinio perspėjimo pranešimus** ir atnaujintų **grėsmių vertinimą**, apimantį, *inter alia*, šaunamųjų ginklų muges¹¹ ir ES skubiųjų siuntų bendroves. Europolas pateiks visus šiuos dokumentus visų valstybių narių nacionalinėms teisėsaugos institucijoms.
5. Komisija toliau teiks **finansinę pagalbą** ir sutelks dėmesį į plataus masto projektus, darančius didelį poveikį duomenų rinkimui¹².

⁷ ES surengtame seminare teismo ekspertizės tema valstybės narės pasiūlė operatyviniais ir taktiniais tikslais sustiprinti strateginę ir operatyvinę analizę. Birminghamas, 2015 m. lapkričio 11 d.

⁸ Keli su internetu stebėsena susiję mokslinių tyrimų projektai jau įgyvendinami pagal programą „Horizontas 2020“ (<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>).

⁹ ES Internetinės informacijos žymėjimo padalinys veiklą pradėjo 2015 m. liepos 1 d. Jo uždavinys – kovoti su terorizmo propaganda ir smurtiniu ekstremizmu internete.

¹⁰ Be kita ko, nacionalinio lygmens privačiojo sektoriaus ir akademinės bendruomenės.

¹¹ Informacija, gauta vykdant teisėsaugos operacijas, rodo, kad šaunamųjų ginklų mugės dažnai būna neteisėtos prekybos ginklais vietos.

¹² Komisija jau dabar per Vidaus saugumo fondą (VSF) finansuoja du tyrimus – projektus EFFECT ir FIRE, kuriais siekiama pagerinti žinias apie neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais ir sudaryti sąlygas plėtoti įrodymais grindžiamą politiką ir veiksmus visoje Europoje. Be to, penkiolikai su sprogmenimis susijusių projektų, įgyvendinamų pagal Septintąją bendrąją programą (http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm), ir keliems programos „Nusikalstamumo prevencija ir kova su nusikalstamumu“ projektams finansuoti Komisija skyrė maždaug 60 mln. EUR. Pagal programos „Horizontas 2020“ tikslą „Saugi visuomenė“ ir iš VSF Komisija finansuos ir kitus su saugumu susijusius mokslinių tyrimų projektus.

Pasirengimas naujoms grėsmėms ir pavojams

Organizuotos nusikalstamos grupės ir teroristų tinklai sparčiai vystosi ir sugeba pasinaudoti visais technologinių inovacijų teikiamais privalumais¹³. Todėl Komisija bendradarbiaus su šaunamųjų ginklų ir cheminių medžiagų pramone, atitinkamomis nacionalinėmis teisėsaugos institucijomis ir Europolu, kad įvertintų **technologinės pažangos poveikį** prieigos prie šaunamųjų ginklų ir sprogmenų potencialui ir nustatytų galimas saugumo spragas.

Tuo pačiu metu reikėtų didinti pajėgumus sparčiai reaguoti į naujas grėsmes (pavyzdžiui, kylančias dėl trimačio spausdinimo). Kalbant apie ES išorės sienas, muitinės, bendradarbiaudamos su kitomis teisėsaugos institucijomis ir remdamosi Europolo ir kitose duomenų analizės sistemose sukaupia informacija, patikslins dabar muitinių taikomus bendruosius rizikos kriterijus, kad pagerėtų neteisėtos prekybos ginklais ir sprogmenimis aptikimas.

Sprogmenų saugumo didinimas

Dabartinį Sprogmenų saugumo didinimo veiksmų planą¹⁴ ES priėmė 2008 m.¹⁵. Dauguma šio plano veiksmų jau įgyvendinti bendromis Komisijos, ES valstybių narių, Europolo, mokslinių tyrimų institucijų ir privačiojo sektoriaus pastangomis. Padaryta nemenka pažanga, o valstybės narės visų pirma pabrėžia tokių veiksmų naudą gerinant informacijos mainus ir dalijantis gerąja patirtimi, rengiant suderintus standartus ir procedūras bei remiant su sprogstamosiomis medžiagomis susijusius mokslinius tyrimus ir mokymą.

Vienas svarbiausių pasiekimų įgyvendinant Veiksmų planą – Reglamento (ES) Nr. 98/2013 dėl prekybos sprogstamųjų medžiagų pirmtakais¹⁶ priėmimas. 2014 m. rugsėjo 2 d. įsigaliojusi Reglamento apribojus prieigą prie bomboms gaminti naudojamų medžiagų ir suteikiant galimybę policijai kuo anksčiau tirti įtartinus sandorius ir kitus incidentus, gali būti **užkirstas kelias teroristiniams išpuoliams**. Todėl augant grėsmei reikia **skubiai užtikrinti, kad jis būtų visapusiškai įgyvendintas valstybėse narėse**, ir stiprinti sprogstamųjų medžiagų pirmtakų kontrolę. To bus siekiama toliau nurodytais veiksmais.

1. Komisija visoje ES skatins suderintas priemones ir praktiką, pavyzdžiui, a) nacionalinių kontaktinių centrų tarpvalstybinius informacijos mainus, kad atitinkamų valstybių narių teisėsauga per jau veikiančias Europolo platformas (pavyzdžiui, Europos duomenų apie bombas sistemą (EBDS)) būtų informuota apie įtartinus atvejus ir b) teisėsaugos vykdomą plačią ir sistemingą sprogstamųjų medžiagų pirmtakų pardavimo internete stebėseną ir tolesnius veiksmus prieigai apriboti.
2. Komisija, rengdama ir viešindama gaires, kuriose chemijos pramonei, mažmeninės prekybos ir kitiems susijusiems sektoriams pateikiama gerosios praktikos

¹³ Ginklais ir pagrindinėms ginklų dalims, kuriomis galima iš naujo aktyvuoti deaktyvuotą ginklą, gaminti gali būti naudojamas trimatis spausdinimas. Potencialų pavojų kelia nemetaliniai ginklai, pagaminti, pavyzdžiui, iš kevlaro ar keramikos, todėl juos reikia atidžiai stebėti.

¹⁴ Tarybos dokumentas Nr. 8109/08.

¹⁵ Tai, be kita ko, 48 veiksmai, kuriais siekta nuosekliai išnagrinėti daug įvairiausių aspektų, susijusių su sprogstamųjų medžiagų, pavyzdžiui, jų pirmtakų, saugumo užtikrinimu, saugojimu, transportavimu, atsekamumu, aptikimu, tyrimu, tarpvalstybiniais informacijos mainais ir tarpžinybinio koordinavimu.

¹⁶ Šiuo reglamentu griežtinama ir didinama tam tikrų pavojingų cheminių medžiagų, kurios gali būti sprogstamųjų medžiagų pirmtakai ir todėl gali būti naudojamos savadarbiams sprogmenims gaminti, kontrolė.

pavyzdžių, toliau plėtos sprogstamųjų medžiagų pirmtakų tiekimo grandinės¹⁷ analizę.

3. Komisija paspartins darbus, kad 2016 m. galėtų atlikti Reglamento peržiūrą, ir apsvartys, ar reikia dar griežtesnių priemonių, įskaitant naujų grėsmę keliančių medžiagų įtraukimą, taikymo srities išplėtimą, kad būtų įtraukti profesionalūs naudotojai, reikalavimą, kad galutiniai naudotojai deklaruotų sandorius ir kad veiktų gamintojų, mažmenininkų ir importuotojų registras, eksporto apribojimus ir kontrolę, griežtesnius internetinės prekybos ir savitarnos apribojimus, naujo munitinės vaidmens nustatymą¹⁸.

Būtina griežtai tikrinti darbuotojų patikimumą, kad būtų užkirstas kelias pavojingų cheminių medžiagų nukreipimui, netinkamam naudojimui ir neteisėtai prieigai prie jų¹⁹. ES valstybėse narėse nėra bendrų minimalių sprogstamųjų medžiagų tiekimo grandinėje ar kituose su saugumu susijusiuose sektoriuose dirbančių asmenų patikimumo tikrinimo standartų ir darbuotojų samdymo ir mokymo procedūrų²⁰, todėl Komisija apsvartys, ar šioje srityje reikia imtis ES lygmens veiksmų.

¹⁷ Visi veiklos vykdytojai, pradedant gamintojais ir baigiant mažmenininkais, privalo pranešti apie įtartinę veiklą nacionaliniams kontaktiniams centrams, įsteigtiems kiekvienoje valstybėje narėje. Jie geriausiai gali nustatyti kiekvieno sektoriaus įprastinės veiklos neatitinkančius atvejus ir pastebėti įtartinę elgesį.

¹⁸ Peržiūra bus vykdoma konsultuojantis su Pirmtakų ekspertų grupės nuolatiniu komitetu (<http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=3245>).

¹⁹ Šis klausimas jau buvo iškeltas 2014 m. Komisijos komunikate dėl naujos ES ChBRB-S rizikos nustatymo ir mažinimo koncepcijos (COM(2014) 247 *final*).

²⁰ Tai buvo numatyta dar 2008 m. veiksmų plane.

Konkretūs veiksmai

- pagerinti turimas statistikos ir analizės priemonės bei vykdyti nacionalinio lygmens vertinimą, susijusį su šaunamųjų ginklų judėjimu ir prieinamumu, taip pat teikti pirmenybę ES lygmens mainams;
- Europolas turėtų parengti ES masto analitinių produktų ir, atsižvelgiant į stiprias sąsajas su terorizmu, sustiprinti ES Internetinės informacijos žymėjimo padalinio vaidmenį stebėsenos srityje;
- Jungtinių Tautų Kovos su narkotikais ir nusikalstamumu biuras (UNODC) turėtų nustatyti globalius į ES neteisėtai gabenamų šaunamųjų ginklų maršrutus;
- bendradarbiauti su partneriais, kad būtų pagerintos žinios apie neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais, inter alia, prekybą internetu ir nukreipimą iš teisėtos prekybos;
- pagerinti visų valstybių narių teisėsaugos institucijų prieigą prie visų ES masto ir nacionalinių analitinių produktų;
- toliau teikti finansinę pagalbą ir sutelkti dėmesį į plataus masto projektus, darančius didelį poveikį duomenų rinkimui;
- įvertinti technologinių inovacijų, pavyzdžiui, trimačio spausdinimo, keliamus pavojus;
- didinti sprogstamųjų medžiagų saugumą visapusiškai įgyvendinant Reglamentą dėl sprogstamųjų medžiagų pirmtakų ir 2016 m. atlikti Reglamento peržiūrą;
- įvertinti reikmę ES lygmeniu suderinti darbuotojų patikimumo vertinimo standartus ir procedūras.

3. OPERATYVINIO BENDRADARBIAVIMO DIDINIMAS

Europos saugumo darbotvarkėje pabrėžta skubi reikmė **didinti operatyvinį** atitinkamų valstybių narių institucijų **bendradarbiavimą**. Labai svarbu naudotis turimomis ekspertinėmis žiniomis ir užtikrinti tinkamą valstybių narių teisėsaugos ir kitų svarbių įstaigų darbuotojų ir ekspertų mokymą. Dėl to turėtų būti **visapusiškai naudojamasi** teisėsaugos ir ekspertų tinklais²¹.

Tarpvalstybinio operatyvinio bendradarbiavimo didinimas

Nemaža šios veiklos dalis jau įgyvendinama pagal Operatyvinį šaunamųjų ginklų srities veiksmų planą²². Tai, *inter alia*, bendrų veiksmų dienos ir žvalgybos informacija grindžiamos operacijos, skirtos neteisėtiems pardavėjams ir kitiems svarbiems neteisėtą veiklą lengvinantiems subjektams (pavyzdžiui, teisėto verslo sektoriuje ar skubiųjų siuntų bendrovėse) nustatyti. Kovoiant su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais labai svarbus nacionalinių institucijų teisminis bendradarbiavimas. Eurojustas dalyvavo sprendžiant kelias reikšmingas pastarųjų metų bylas, visų pirma susijusias su kitais nusikaltimais, pavyzdžiui, neteisėta prekyba narkotikais.

²¹ Komisija racionalizavo operatyviniams veiksams skiriamos finansinės pagalbos teikimo tvarką. Pagal Europos kovos su nusikalstamumu grėsmėmis tarpdisciplininės platformos (EMPACT) įgaliojimo susitarimą Europolui 2015 m. pavasarį buvo pervesti 7 mln. EUR, iš kurių maždaug 350 000 EUR buvo skirti Operatyviniam šaunamųjų ginklų srities veiksmų planui įgyvendinti. 2016 m. Europolas šiam veiksmų planui įgyvendinti skirs pirmenybinį finansavimą.

²² Tarnybiniam naudojimui skirtas dokumentas.

Neteisėto šaunamųjų ginklų tiekimo internetu (tiek atviruoju, tiek tamsiuoju) sustabdymas

Organizuotų nusikalstamų grupių ir teroristų galimybės internetu – tiek atviruoju, tiek tamsiuoju – įsigyti šaunamųjų ginklų, jų dalių ar komponentų – didelė problema, kurią reikia skubiai spręsti. Todėl reikėtų imtis toliau nurodytų veiksmų.

1. Komisija ragina valstybes nares ne tik visapusiškai įgyvendinti Operatyvinį šaunamųjų ginklų srities veiksmų planą, bet ir suburti naujas **kibernetinių tyrimų komandas** ar plėtoti jau esamų komandų veiklą, kad jos galėtų geriau aptikti šaunamųjų ginklų, jų dalių ar komponentų ir sprogmenų neteisėtą prekybą internete.
2. Europolas, remdamasis projektu „Operation Onymous“²³ ir „Darkode“²⁴ įgyvendinimo patirtimi, teiks operatyvinės analizės, koordinavimo ir ekspertizės paslaugas, visų pirma panaudodamas specializuotus techninius ir skaitmeninius **kriminalistikos** pajėgumus ir **Jungtinę darbo grupę elektroninių nusikaltimų klausimais** (J-CAT)²⁵, ir taip prisidės prie valstybių narių operacijų ir tyrimų.
3. Europolas, bendradarbiaudamas su JAV Alkoholio, tabako, šaunamųjų ginklų ir sprogmenų tarnyba, parengs **interneto tyrimų priemonių rinkinį**.
4. Kadangi didžioji interneto infrastruktūros dalis priklauso privačiam sektoriui ir yra jo valdoma, Komisija neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais, jų dalimis ir komponentais bei sprogmenimis prevencijos ir aptikimo klausimą įtrauks į jau plėtojamą **partnerystę su privačiuoju sektoriumi**²⁶.

Judėjimo ES viduje kontrolės gerinimas

Sprogmenų kontrolės ir saugumo sistema (SCEPYLT)²⁷ suteikia galimybę atlikti elektroninių sprogmenų perdavimo ES viduje patvirtinimą, todėl sprogmenų judėjimas Europoje bus spartesnis ir lengviau kontroliuojamas. Ateityje šią sistemą būtų galima naudoti kaip atsekamumo priemonę, prisidedančią prie identifikavimo ir atsekimo pastangų.

Siekdama padidinti sprogmenų kontrolę Komisija ragins valstybes nares prisijungti prie šios sistemos ir ją naudotis.

Komisija, vadovaudamasi 2015 m. lapkričio 18 d. priimtu peržiūrėtos šaunamųjų ginklų direktyvos pasiūlymu²⁸, įvertins galimybes sistemoje dalytis informacija apie šaunamųjų ginklų judėjimą ES viduje, drauge atsižvelgiant į jau veikiančias ES informacijos sistemas ir priemones. Sistema turėtų užtikrinti informaciją teikiančių ir ją gaunančių valstybių narių ryšį, kad ginklų ir šaudmenų vidaus perdavimas būtų saugesnis ir padidėtų jų atsekamumas.

²³ <https://www.europol.europa.eu/content/global-action-against-dark-markets-tor-network>.

²⁴ <https://www.europol.europa.eu/content/cybercriminal-darkode-forum-taken-down-through-global-action>.

²⁵ Jungtinė darbo grupė elektroninių nusikaltimų klausimais veikia Europole esančiame Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centre (EC3). Ji pradėjo veiklą 2014 m. rugsėjo 1 d., kad būtų sustiprinta kova su elektroniniais nusikaltimais Europos Sąjungoje ir už jos ribų.

²⁶ Įgyvendindama Bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją, Komisija svarsto, kaip geriausia spręsti neteisėto interneto turinio problemą.

²⁷ Žr. 2010 m. balandžio 26 d. Tarybos išvadas dėl sprogmenų saugumo didinimo sistemų ir mechanizmų (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/114017.pdf).

²⁸ COM(2015) 750 final, 2015 11 18. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės, pasiūlymas.

Siekdama sustiprinti teisėtų šaunamųjų ginklų judėjimo valstybėse narėse ar tarp jų atsekamumą, Komisija išanalizuos galimybę uždrausti atsiskaitymą grynaisiais, kai šaunamuosius ginklus ir šaudmenis perka ar parduoda fiziniai asmenys.

Sustiprinta išorės sienų kontrolė

Nors neteisėtos šaunamųjų ginklų ir sprogmenų prekybos šaltiniai yra įvairūs, išorės sienų kontrolė ir policijos bei muitinės bendradarbiavimas ir toliau lieka pirmosios svarbos dalykai.

Komisija ragina valstybes narys **prie išorės sienų** atlikti **rizika grindžiamą prekių**, įvežamų komerciniu (pavyzdžiui, konteineriuose) ar keleiviniu (pavyzdžiui, automobiliuose) transportu bei keleivių bagaže, **kontrolę**. Todėl Komisija siūlo drauge su valstybėmis narėmis nustatyti **muitinių prioritetinę kontrolę**, kuria būtų siekiama prie ES išorės sienų kontroliuoti neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais ir – kiek įmanoma – sprogmenimis. Komisija paspartins visų su saugumu susijusių veiksmų, numatytų Muitinės rizikos valdymo strategijoje ir veiksmų plane, įgyvendinimą, o valstybės narės turėtų dėti atitinkamai daugiau pastangų²⁹.

Nusikaltėlių ir teroristų naudojamų šaunamųjų ginklų atsekamumas

Galimybė atsekti šaunamuosius ginklus – būtina su tokiais ginklais susijusių nusikaltimų tyrimo ir informacijos apie neteisėtos prekybos ginklais kanalus rinkimo dalis. Ginklų atsekamumas taip pat labai svarbus norint sėkmingai pašalinti prieigą prie sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų pirmtakų. Atlikti tyrimus padėtų ir galimybė atsekti šaudmenis. Šiuo metu ši galimybė yra ribota.

Komisijos siūlomoje peržiūroje Šaunamųjų ginklų direktyvoje numatytos bendros šaunamųjų ginklų žymėjimo taisyklės, kad būtų galima pagerinti teisėtai laikomų ir importuojamų šaunamųjų ginklų atsekamumą.

Be to, Komisija toliau visapusiškai remia **Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupės** veiklą³⁰, skirtą parengti **neteisėtų šaunamųjų ginklų stebėjimo ir sekimo vadovą**. Šis vadovas, grindžiamas tarptautine sekimo priemone ir tarptautine gerąja patirtimi, kuriuos parengė Jungtinių Tautų tarptautinių šaulių ginklų kontrolės standartų (ISACS) grupė³¹, bus paviestas visų valstybių narių teisėsaugos institucijoms. Į sekimo gaires ir taisykles galima įtraukti reikalavimą teikti ataskaitas Europolui, kad būtų lengviau tenkinti tarptautinius sekimo prašymus.

Mokymo gerinimas

Jei norima pakelti kompetencijos lygį ir pagerinti ES bendradarbiavimą, būtina užtikrinti deramą mokymą. Kad kontrolė prie išorės sienų būtų veiksminga ir nuosekli, būtina dalytis gerąja patirtimi, ekspertinėmis žiniomis ir informacija. CEPOL³² toliau tęs veiklą šioje srityje ir atliks padėties analizę, kad būtų galima nustatyti dabartines mokymo reikmes. Tokia veikla

²⁹ COM(2014) 527 *final*, 2014 8 21. Komunikatas dėl ES muitinės rizikos valdymo strategijos ir veiksmų plano. Rizikos problemų sprendimas, tiekimo grandinės saugumo stiprinimas ir palankių sąlygų prekybai sudarymas.

³⁰ 2004 m. suburtą Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupę sudaro kiekvienos ES valstybės narės ekspertai, taip pat Europolo ir asocijuotųjų narių Lichtenšteino, Norvegijos, Šveicarijos ir Turkijos ekspertai; jos tikslas – palengvinti informacijos mainus ir skatinti bendradarbiavimą kovojant su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais. Šis puikiai vertinamas tinklas padeda Tarybos Teisėsaugos darbo grupei.

³¹ <http://www.smallarmsstandards.org/>.

³² Europos policijos koledžas, <https://www.cepola.europa.eu/who-we-are/european-police-college/about-us>.

galėtų padėti, bendradarbiaujant su Europos sprogmenų atsargų nukenksminimo tinklu (EEODN)³³, parengti visų valstybių narių ekspertams skirtą **bendrą mokymo apie šaunamuosius ginklus ir sprogmenis programą**. CEPOL taip pat apsvarstys galimybę parengti mokymo programas su trečiųjų šalių šaunamųjų ginklų ekspertais.

Novatoriškų rizikos nustatymo priemonių plėtotė

2014 m. Komisijos komunikate dėl rizikos nustatymo³⁴ pabrėžta, kad veiksmingą grėsmių nustatymo strategiją galima sukurti tik tuomet, jei ją rengiant ir peržiūrint atsižvelgiama į grėsmę keliančias medžiagas ir aplinką (aviacijos, viešąją erdvę, sporto renginius, miesto transporto centrus ir kt.). Civilinėje aviacijoje taikomi specialūs rizikos nustatymo technologijų ir procesų standartai, tačiau kitose viešojo gyvenimo srityse (sporto renginiuose, kitose transporto priemonėse, ypatingos svarbos infrastruktūros objektuose) tokių standartų nėra. Reikia dėti daugiau pastangų tiek naudojantis rizikos nustatymo technologijomis, tiek standartizuojant jų naudojimą. 2012 m. Komisija pradėjo įgyvendinti rizikos nustatymo skirtingoje operatyvinėje aplinkoje (oro uostuose, svarbiausiose infrastruktūros objektuose, viešuose pastatuose ir renginiuose, pavyzdžiui, EURO 2012 Lenkijoje) tyrimų programą³⁵.

Remdamasi pirmiau nurodyta veikla, Komisija įvertins galimybę įsteigti **ES rizikos nustatymo grupę**, kurią sudarytų Komisijos ir valstybių narių ekspertai ir kuri parengtų pajėgumų didinimo ir rėmimo programą sprogmenų ir šaunamųjų ginklų aptikimo srityje. Tokia grupė iš pradžių itin daug dėmesio skirtų pagalbai teisėsaugos ir kitoms atitinkamoms institucijoms valstybėse narėse, o vėliau vykdytų veiklą pagal poreikius.

Konkretūs veiksmai

- *Didinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą:*
 - *visapusiškai įgyvendinant Operatyvinį šaunamųjų ginklų srities veiksmų planą;*
 - *aktyviau bendradarbiaujant, kad būtų sustabdytas neteisėtas šaunamųjų ginklų tiekimas internetu (tiek atviruoju, tiek tamsiuoju);*
 - *įvertinant informacijos apie šaunamųjų ginklų judėjimą ES viduje, drauge atsižvelgiant į jau veikiančias ES informacijos sistemas ir priemones, mainų sistemos ypatumus;*
 - *išanalizuojant galimybę uždrausti atsiskaitymą grynaisiais, kai šaunamuosius ginklus ir šaudmenis perka ar parduoda fiziniai asmenys;*
 - *stiprinant išorės sienų kontrolę atliekant rizika grindžiamą prekių kontrolę ir nustatant muitinių prioritetinę kontrolę;*
- *aktyviau sekti šaunamųjų ginklų judėjimą Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupėje parengiant neteisėtų šaunamųjų ginklų stebėjimo ir sekimo vadovą;*
- *parengti bendrą mokymo apie šaunamuosius ginklus ir sprogmenis programą;*
- *plėtoti novatoriškas rizikos nustatymo priemones;*
- *vykdyti bendrus operatyvinius veiksmus, kuriuose dalyvautų visos svarbios teisėsaugos institucijos.*

³³ Europos sprogmenų atsargų nukenksminimo tinklas pastaraisiais metais tapo itin vertinamu tinklu, visų valstybių narių ekspertams siūlančiu mokymosi ir informacijos mainų (įskaitant apie neseniai įvykusius incidentus) galimybių ir nemažai prisidėjusiu prie pajėgumų didinimo ir gerosios patirties mainų.

³⁴ COM(2014) 247 final, 2014 5 5.

³⁵ Baigus šiuos tyrimus parengta įvairių gairių, pavyzdžiui, oro uostų pažeidžiamų taikinių apsaugos, sprogmenis aptinkančių šunų naudojimo, pažeidžiamų taikinių skirtingoje aplinkoje, taip pat šaunamųjų ginklų ir sprogmenų likučių aptikimo ant asmens paso. Visos šios gairės bus pateiktos valstybėms narėms.

4. OPERATYVINĖS INFORMACIJOS RINKIMO IR DALIJIMOSI JA GERINIMAS LABIAU NAUDOJANTIS TURIMOMIS PRIEMONĖMIS

Europos saugumo darbotvarkėje pabrėžta, kad reikia skubiai **visapusiškai pasinaudoti turimomis priemonėmis**, kurias Sąjunga suteikia valstybėms narėms, kad palengvintų nacionalinių teisėsaugos institucijų **dalijimąsi informacija**. Siekiant pašalinti likusius trūkumus gali prireikti papildomų ES priemonių ir **drauge užtikrinti veiksmingas esamų sistemų sąsajas**.

Tai, kad egzistuoja daug įvairių informacijos mainų sistemų, kurias skirtingos teisėsaugos institucijos naudoja skirtingais tikslais ir kurios visos yra svarbios kovojant su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir sprogmenimis, rodo, kad reikia stipresnių techninių sąsajų. Komisija įvertins, kaip galima geriausiai užtikrinti veiksmingą suderinamumą.

Siekdama šio tikslo Komisija itin daug dėmesio skirs reikmei didinti policijos ir muitinių bendradarbiavimą drauge atsižvelgiant į informacijos apie šaunamųjų ginklų judėjimą ES viduje mainų sistemą, kuri turėtų būti parengta pagal 2015 m. lapkričio 18 d. priimtą peržiūrėtos šaunamųjų ginklų direktyvos pasiūlymą.

iARMS, SIS II ir vienodo pranešimų formato (UMF) sąveikos užtikrinimas

Vadovaudamasi 2015 m. spalio 8 d. Tarybos išvadomis, Komisija ragina valstybes nares sistemai įvesti informaciją apie ieškomus šaunamuosius ginklus į Šengeno informacinę sistemą (SIS) ir, prireikus, aktyviau įkelti informaciją į Europolo informacinę sistemą (EIS) ir Interpolo sistemą iARMS.

Šengeno informacinės sistemos (SIS)³⁶ ir Interpolo sistemos iARMS³⁷ sąveikumas gerokai palengvintų teisėsaugos veiksmus ir padidintų jų veiksmingumą.

Sąveikumas praktiškai užtikrinamas jau vykdomais Komisijos ir Interpolo veiksmis. Interpolas atnaujino programinę įrangą FIND, kad būtų galima įtraukti ir šaunamuosius ginklus, ir ieškojo savanorių valstybių narių dalyvauti **bandomajame projekte**, kuris turėtų vykti pirmąjį 2016 m. pusmetį ir kuriuo būtų siekiama sudaryti sąlygas tuo pačiu metu atlikti paiešką nacionalinėse duomenų bazėse, SIS ir iARMS. Galiausiai abiejose sistemose galima ieškoti rezultatų pagal šaunamojo ginklo tipą ir palyginti lenteles, kuriose aprašomi šaunamųjų ginklų modeliai.

Komisija **toliau bendradarbiaus su Europolu**³⁸, **Interpolu ir valstybėmis narėmis**, kad iki 2016 m. liepos mėn. užtikrintų abiejų sistemų sąveikumą. Todėl Komisija ragina **valstybes nares dalyvauti bandomajame projekte**.

³⁶ SIS – didžiausia duomenų apie pamestus ir pavogtus šaunamuosius ginklus platforma ES ir Šengeno asocijuotosiose šalyse. Šiuo metu prie jos yra prisijungusios 29 Europos šalys. 2014 m. gruodžio 31 d. šioje sistemoje buvo 457 059 perspėjimai dėl šaunamųjų ginklų, o atitiktis 2014 m. nustatyta tik 180 kartų (iš 128 598 atitikties paieškų visų kategorijų šaunamiesiems ginklams). Tokią menką atitikties normą iš esmės nulėmė duomenų kokybės aspektai, pavyzdžiui tai, kad daugelis valstybių narių nefiksuoja kalibro ir tai, kad šaunamųjų ginklų serijos numeriai nėra unikalūs.

³⁷ ES finansuojama Interpolo duomenų apie neteisėtus ginklus ir jų sekimo valdymo sistema (iARMS) padeda teisėsaugos institucijoms dalytis informacija ir bendradarbiauti atliekant tyrimus, susijusius su tarptautiniu neteisėtų šaunamųjų ginklų, taip pat nusikaltėliškais tikslais naudojamų teisėtų šaunamųjų ginklų, judėjimu. Galimybė naudotis Interpolo iARMS duomenų baze suteikiama 190 Interpolo valstybių narių. Joje yra maždaug 756 000 įrašų, kurių daugiausia įrašo Australija ir Lotynų Amerikos šalys. Vos 3 proc. informacijos apie šaunamuosius ginklus iARMS duomenų bazėje yra ES valstybių narių pateikta informacija (<http://www.interpol.int/Crime-areas/Firearms/INTERPOL-Ilicit-Arms-Records-and-tracing-Management-System-iARMS>).

Operatyvinio darbo vietoje veiksmingumą gerokai padidintų visų nacionalinių teisėsaugos institucijų, pasienio tarnybų ir muitinių, veikiančių pagal jiems suteiktus įgaliojimus, dalyvavimas. Reikėtų toliau analizuoti galimybę tuo pačiu metu įvesti informaciją į kelias duomenų bazines, kuriose kaupiama panaši arba papildoma informacija, ir atlikti jos paiešką.

Balistinės informacijos mainų stiprinimas

Dauguma šaunamųjų ginklų turi unikalius identifikacinius bruožus ir – net jei ginklas nebuvo paliktas nusikaltimo vietoje – svarbiausią informaciją galima nustatyti iš kulkos, žaizdos pobūdžio ir medžiagų liekanų aplink ją.

Šiuo metu nėra nei ES masto balistinių duomenų analizės sistemos, nei centrinės saugyklos, kur būtų galima saugoti ir lyginti analizės duomenis. ES valstybės narės naudoja dvi skirtingas sistemas³⁹. Komisija pagal Septintąją bendrąją programą rėmė projektą „Odyssey Platform“, kuriuo siekta spręsti nusikaltimų ir balistinių duomenų, gautų iš skirtingų Europos šalių sistemų, analizės problemas⁴⁰. Atsižvelgdama į šio projekto rezultatus, Komisija sudarys sąlygas **dalytis balistine informacija specialioje platformoje** naudojantis Balistinės informacijos tinklu ir kitomis aktualiomis valstybių narių naudojamomis sistemomis.

iTRACE aprėptis

Tarptautinei bendruomenei šiuo metu trūksta konkrečios informacijos apie tai, kada, kur ir kaip teisėtai pagaminti įprastiniai ginklai patenka į neteisėtą rinką ir yra perduodami ginkluotų konfliktų dalyviams ar kitiems neteisėtiems naudotojams.

Todėl ES finansuoja projektą iTRACE⁴¹. Atsižvelgdama į puikius jo rezultatus⁴², ES remia antrąjį programos iTRACE etapą ir, be kita ko, intensyviau atlieka tyrimus vietoje ir didina šios priemonės geografinę aprėptį. Vis dėlto akivaizdu, kad pažanga priklauso nuo valstybių, įskaitant ES valstybes nares, atsiliepiančių į sekimo prašymus. Be to, bet kokia nacionalinių teisėsaugos institucijų nustatyti atitiktinių atsakymų duomenys turėtų būti tikrinami naudojant šią priemonę. Todėl Komisija išanalizuos, ar šioje srityje reikia nustatyti privalomas ES valstybėms narėms taikytinas taisykles.

Komisija remia **glaudų bendradarbiavimą tarp Europolo, Interpolo, pagrindinių sistemos iTRACE dalyvių ir kitų svarbių veikėjų**, pavyzdžiui, muitinių ir šaunamųjų ginklų importo ir eksporto licencijas išduodančių institucijų, kad būtų optimizuotas operatyvinis

³⁸ Susijęs vienodo pranešimų formato (UMF – standartinių elementų, leidžiančių dalytis informacija ir susieti atskiras teisėsaugos sistemas) projekto įgyvendinimas bus koordinuojamas su SIS-iARMS sąveikumo projektu.

³⁹ Interpolas teikia Balistinės informacijos tinklo (IBIN), kuriam priklauso šalys, turinčios Integruotos balistikos identifikavimo sistemos (IBIS) technologiją, prieglobos infrastruktūrą. Šiuo metu IBIN tinklui priklauso 19 pasaulio šalių (iš jų 8 Šengeno erdvės šalys). Dar 42 šalys (trys iš jų – ES šalys) naudoja IBIS technologiją, tačiau nepriklauso IBIN tinklui. Kol kas gauti 36 atitiktiniai atsakymai; dauguma jų – tarp ES šalių.

⁴⁰ http://research.shu.ac.uk/aces/odyssey/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=56&Itemid=88.

⁴¹ Tarybos sprendimas 2013/698/BUSP, pagal kurį sistemoje iTRACE renkami ir kaupiami tiksli ir lyginant su vietoje surinktais duomenimis patikrinta informacija apie neteisėtos prekybos neteisėtai nukreiptais arba neteisėtai perkamais ar parduodamais įprastiniais ginklais kelius (<http://www.conflictarm.com/itrace/>). Be to, projektu iTRACE siekiama paremti Sutarties dėl prekybos ginklais įgyvendinimą, padedant nacionalinėms valdžios institucijoms nustatyti perduotų įprastinių ginklų neteisėto nukreipimo atvejus ir įvertinti tokio nukreipimo pavojų nagrinėjant eksporto licencijos paraišką. Tyrimų vietoje, kuriuos 21 šalyje (visų pirma Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose) atlieka bendrovės „Conflict Armament Research“ ekspertai, duomenys įvedami į viešai prieinamą nukreiptų ar neteisėtai parduodamų ginklų sekimo duomenų bazę.

⁴² 130 000 įrašų apie ginklus, šaudmenis ir susijusią medžiagą; valdžios institucijoms išsiųsta 213 prašymų (2015 m. liepos mėn. duomenimis).

bendradarbiavimas, atsekamumas ir šaunamųjų ginklų nukreipimo į neteisėtą rinką prevencija.

Europolio analizės sistemos plėtotė ir užtikrinimas, kad būtų visapusiškai naudojamosi Europolio kovos su prekyba šaunamaisiais ginklais ryšių palaikymo punktu

2016 m. Europolas turėtų pradėti naudoti naują **Europolio analizės sistemos platformą (EAS)** – galingą analitinę priemonę, padėsiančią atlikti operatyvinę ir strateginę valstybių narių ir trečiųjų šalių pateiktų duomenų analizę. Ši sistema – viena svarbiausių Europolio informacijos apdorojimo sistemų. Komisija sieks užtikrinti spartų ir išsamų šios priemonės įgyvendinimą padėdama valstybėms narėms ir remdama papildomas pastangas pagerinti sisteminę šaunamųjų ginklų stebėseną. Komisija apsvarstys, ar šioje srityje reikia privalomų taisyklių, kad padidėtų Europolio analitiniai pajėgumai ir būtų remiamos visų valstybių narių teisėsaugos institucijos.

Tarybos prašymu Europolas 2014 m. įsteigė **kovos su prekyba šaunamaisiais ginklais ryšių palaikymo punktą**. Jis teikia strateginę ir operatyvinę pagalbą tyrimų vykdytojams. Šiuo metu ryšių palaikymo punkto veikloje dalyvauja 21 valstybė narė⁴³ ir šešios trečiosios šalys partnerės⁴⁴. Nuo veiklos pradžios kovos su prekyba šaunamaisiais ginklais ryšių palaikymo punktas sulaukė 3 089 pranešimų, pradėti 625 tyrimai, sukaupta informacijos apie 35 000 šaunamųjų ginklų, 28 700 asmenų ir 3 216 įtartinų bendrovių. Šiomet šiam punktui pateikta 1 750 pranešimų. Komisija ragina **visas valstybes nares aktyviai dalytis informacija ir visapusiškai dalyvauti kovos su prekyba šaunamaisiais ginklais ryšių palaikymo punkto veikloje**.

Kuo platesnis naudojimas Europos duomenų apie bombas sistema

Komisija, įgyvendindama ES sprogmenų saugumo didinimo veiksmų planą, finansavo šiuo metu Europolio valdomos **Europos duomenų apie bombas sistemos (EBDS)** plėtotę. EBDS, kuriai priklauso beveik visos valstybės narės, taip pat Norvegija ir Komisija, gali būti naudojama dalijimuisi techniniais duomenimis apie sprogmenis ir chemines, biologines, radioaktyvias bei branduolines (ChBRB) medžiagas, taip pat apie incidentus, tendencijas ir priemones.

Atitinkamiems valstybių narių subjektams reikėtų užtikrinti **visapusiškas galimybes prisijungti** prie sistemos ir toliau dėti pastangas nustatyti potencialius sistemos naudotojus ir mokyti juos jau besinaudojančius. Be to, Komisija drauge su Europolu įvertins, ar į šią sistemą verta įtraukti su išankstiniu perspėjimu susijusią informaciją⁴⁵ bei susekimo pajėgumus ir ar reikia susieti šią sistemą su kitomis atrinktomis Europos duomenų bazėmis. Kad papildytų per EBDS gaunamą informaciją, Komisija pasiūlys rengti reguliarius slaptus valstybių narių ir Europolio pasitarimus, kuriuose būtų dalijamasi informacija apie specialų su sprogmenimis susijusių pavojų vertinimą.

⁴³ Kovos su prekyba šaunamaisiais ginklais ryšių palaikymo punkto nariai: Belgija, Bulgarija, Kroatija, Kipras, Čekija, Danija, Suomija, Prancūzija, Graikija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija, Švedija, Jungtinė Karalystė.

⁴⁴ Eurojustas, Interpolas, Šveicarija, Australija, JAV Alkoholio, tabako, šaunamųjų ginklų ir sprogmenų tarnyba ir Albanija.

⁴⁵ Pagal ES sprogmenų saugumo didinimo veiksmų planą buvo parengta Komisijos finansuojama išankstinio perspėjimo sistema, tačiau kol kas prie jos prisijungusios ne visų valstybių narių institucijos.

Konkretūs veiksmai

- Įvertinti dabartinės informacijos mainų sistemas, prisidedančias prie kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir sprogmenimis, siekiant užtikrinti jų techninį suderinamumą, itin daug dėmesio skiriant reikmei didinti policijos ir muitinių bendradarbiavimą ir siūlomoje Šaunamųjų ginklų direktyvoje numatytai raidai.
- Užtikrinti veiksmingas esamų informacijos sistemų (įskaitant iARMS, SIS II ir vienodo pranešimų formato (UMF)) sąsajas.
- Išplėsti iTRACE, Europos duomenų apie bombas sistemos (EBDS) ir Europolo analizės sistemos naudojimą drauge užtikrinant, kad būtų visapusiškai naudojamosi Europolo kovos su prekyba šaunamaisiais ginklais ryšių palaikymo punktu.
- Gerinti balistinės informacijos mainus per tam skirtą platformą.

5. AKTYVESNIS BENDRADARBIAVIMAS SU TREČIOSIOMIS ŠALIMIS

Kaip nustatyta 2015 m. lapkričio 18 d. priimtame bendrame Europos Komisijos ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai komunikate „Europos kaimynystės politikos peržiūra“⁴⁶, ES aktyviau bendradarbiaus saugumo srityje su kaimyninėmis šalimis, be kita ko, kovojant su prekyba žmonėmis, neteisėta prekyba šaulių ir lengvaisiais ginklais, taip pat narkotikų srityje.

Neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais ir sprogmenų naudojimo klausimai turėtų būti sistemingai **įtraukiami į saugumo dialogus** su svarbiausiomis šalimis partnerėmis ir organizacijomis. Kai tinkama, po šių dialogų turėtų būti pereita prie konkrečių bendrų veiksmų planų, susijusių su šaunamaisiais ginklais ir, jei įmanoma, su sprogmenimis, įgyvendinimo drauge su ES agentūromis, pavyzdžiui, Europolu, Eurojustu ir CEPOL, bei tarptautinėmis organizacijomis, pavyzdžiui, JT ir Interpolu. Tam tikrais atvejais (pavyzdžiui, šaunamųjų ginklų konfiskavimo ir išėmimo iš apyvartos veiklai vykdyti) galima būtų numatyti ES finansinę paramą pagal Priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, kitas ES pagalbos programas ar iš BUSP biudžeto.

Į regioninio bendradarbiavimo programas globaliu, regioniniu ir dvišaliu lygmeniu reikėtų įtraukti mokymo ir kitokias rėmimo priemones (įskaitant reikiamos įrangos ir priemonių suteikimą), kad būtų stiprinami šalių partnerių ir atitinkamų trečiųjų šalių pajėgumai kovoti su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir sprogmenimis ir jų naudojimu.

Operatyvinės veiklos plėtotė ir ES ir Pietryčių Europos veiksmų plano aprėpties didinimas

ES ir Pietryčių Europos partneriai turi bendrą interesą stiprinti bendradarbiavimą kovojant su bendromis grėsmėmis, kurias kelia neteisėta prekyba kariniais ginklais ir sprogmenimis⁴⁷.

Bendradarbiavimas toliau plėtotas priėmus **2015–2019 m. ES ir Pietryčių Europos veiksmų planą dėl neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais**⁴⁸.

⁴⁶ JOINT(2015) 50 final.

⁴⁷ Nuo 2002 m. ES remia pastangas mažinti pavojų, kurį kelia pietryčių Europoje sukauptos didžiulės šaulių ir lengvųjų ginklų bei šaudmenų atsargos (<http://www.seesac.org/news.php?id=495>). Siekdama pagerinti ginklų atsargų valdymo saugumą, ES jau finansavo ne vieną projektą Vakarų Balkanų regione.

⁴⁸ Pasibaigus 2012 m. Tiranoje vykusiam ES ir Vakarų Balkanų ministrų forumui teisingumo ir vidaus reikalų klausimais, 2013 m. suburtas regioninis neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais ekspertų tinklas. Taip sudarytos sąlygos vėliau

Reikia **skubiai įgyvendinti** veiksmų plane numatytą veiklą, kad neteisėtas šaunamųjų ginklų srautas į ES būtų dar labiau sumažintas. Europolas turėtų **spartinti 2016 m. operatyvinio veiksmų plano** įgyvendinimą pagal politikos ciklą, visų pirma užtikrindamas **bendras žvalgybos operacijas ir glaudesni ryšių palaikymo pareigūnų regione ir šaunamųjų ginklų ekspertų tinklo bendradarbiavimą**.

2016 m. pradžioje Komisija surengs antrą konferenciją su savo Balkanų partneriais, kad įvertintų, **kaip įgyvendinamas veiksmų planas**, ir aptartų būsimus žingsnius, įskaitant pasiūlymą išplėsti šį veiksmų planą įtraukiant neteisėtus sprogmenis.

Vakarų Balkanų šalys įgyvendina nacionalines kovos su neteisėta prekyba ginklais ir šaulių ir lengvųjų ginklų platinimu strategijas. Pažanga šioje srityje stebima ir per derybas dėl stojimo pagal 24 skyrių (Teisingumas, laisvė ir saugumas).

Remdamasi patirtimi, sukaupta vykdant panašias iniciatyvas⁴⁹, Komisija drauge su svarbiausiais partneriais apsvarstys **ginklų išpirkimo** galimybes regione.

Aktyvesnis bendradarbiavimas su Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos šalimis (MENA)

Dabartinė nestabili padėtis MENA regione, ypač besitęsiantys konfliktai Libijoje ir Sirijoje, nulėmė didžiulį neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais padidėjimą visame regione. Tai kelia didelį ilgalaikį pavojų ES saugumui, todėl reikia nedelsiant spręsti šias problemas.

ES jau pradėjo dialogą su MENA šalimis, kad išsiaiškintų ateities bendradarbiavimo galimybes (prieš tai ji užmezgė ryšius ir 2015 m. spalio 1 d. surengė pirmą techninę konferenciją su MENA šalimis), ir sieks **plėtoti atitinkamų ES ir MENA teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą**, kad užtikrintų **pagalbą pajėgumų didinimo srityje** pagal atitinkamas regionines ir (arba) dvišales programas⁵⁰ ir pasirengtų **operatyviniams veiksams** pagal bendrą sutartą tvarką.

Tokį regioninį požiūrį reikia taikyti dvišaliu lygmeniu sistemingai įtraukiant šaunamųjų ginklų ir sprogmenų klausimus į politikos dialogus su MENA šalimis, vykdomus pagal Europos kaimynystės politikos asociacijos susitarimus ir per susijusius Teisingumo ir vidaus

priimti veiksmų planą. Jį 2014 m. gruodžio mėn. priėmė ir Taryba, ir ES Vakarų Balkanų partneriai – Belgrade vykęs ES ir Vakarų Balkanų ministrų forumas teisingumo ir vidaus reikalų klausimais. Veiksmų plane numatyti tokie veiksmai:

- skatinti informacijos mainus regioniniu lygmeniu ir su valstybėmis narėmis, įtraukiant Europolą, dėl šaunamųjų ginklų ir šaudmenų gamybos, kaupimo ir neteisėtos prekybos, siekiant rengti veiksmingesnius tyrimų ir žvalgybinės informacijos standartus;
- plėtoti operatyvinį teisėsaugos bendradarbiavimą regioniniu lygmeniu ir su valstybėmis narėmis bei Europolu dėl šaunamųjų ginklų ir šaudmenų gamybos, kaupimo ir neteisėtos prekybos kontrolės;
- gerinti šaunamųjų ginklų ir šaudmenų gamybos, kaupimo ir neteisėtos prekybos jais statistinių duomenų rinkimą ir keitimąsi jais;
- skatinti visų lygmenų tinklaveiką, dalijimąsi gerąja patirtimi ir bendrus ekspertų mokymus Vakarų Balkanų regione;
- suderinti nacionalinius šaunamųjų ginklų teisės aktus su ES ir nacionaliniais standartais.

⁴⁹ ES kovos su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų bei jų šaudmenų kaupimu ir prekyba jais strategija. Doc. 5319/06 PESC 31, 2006 m. sausio 13 d.;

– Tarybos sprendimas 2013/730/BUSP;

– JT veiksmų programa dėl neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais visais jos aspektais prevencijos, kovos su ja ir jos panaikinimo (<http://www.un.org/disarmament/content>).

⁵⁰ Pavyzdžiui, pagal Europos kaimynystės priemonę ir Priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos; pavyzdžiui, Europos kaimynystės priemonės lėšomis finansuojama programa EUROMED Police IV (ji netrukus bus pradėta įgyvendinti).

reikalų pakomitečius ir, prireikus, specialius kovos su terorizmu dialogus (toks dialogas jau pradėtas su Tunisu ir netrukus bus pradėtas su Libanu, Jordanija, Alžyru ir Maroku).

Neteisėta įprastinių ginklų sklaida ir prekyba jais **Libijoje** ir iš jos toliau didina regiono nesaugumą, be kita ko, toliau plintant savadarbiams sprogstamiesiems užtaisams⁵¹ ar MANPADS⁵². Teigiama, kad Libijos karinės grupuotės taip pat pagrobė cheminius ginklus, kurie buvo saugomi prastomis sąlygomis ir kurie gali pakliūti į rankas smurtinėms ekstremistų grupėms ar teroristams.

Suformavus nacionalinę santarvės vyriausybę, ES pirmenybės tvarka ir koordinuodama veiklą su kitais atitinkamais tarptautiniais partneriais Libijos valdžios institucijoms pasiūlys kovos su terorizmu pajėgumų didinimo programas. Kova su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir sprogmenų naudojimu bus labai svarbus tokių programų aspektas.

Aktyvesnis bendradarbiavimas su Ukraina

Aktyviau bendradarbiauti kovojant su bendromis grėsmėmis, kurias kelia neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir sprogmenimis, aktualu tiek ES, tiek **Ukrainai**. Drauge ES galėtų labiau remti civilinio saugumo sektoriaus reformas Ukrainoje, be kita ko, šiame komunikate nustatytose interesų srityse.

Aktyvesnis bendradarbiavimas su Turkija

Dabartinis ES ir Turkijos dialogas kovos su terorizmu klausimais turėtų būti išplėstas, kad apimtų ir neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais ir sprogmenimis bei jų naudojimą.

Aktyvesnis bendradarbiavimas su kitais regiono veikėjais ir tarptautinėmis organizacijomis

Teroristų ir nusikaltėlių grupės dar labiau blogina ir taip prastą saugumo padėtį **Libijoje** ir daro poveikį Sahelio regionui (pavyzdžiui, Maliui) ir saugumui Čado ežero regione (visų pirma Nigerijoje). Komisija, koordinuodama veiklą su Europos išorės veiksmų tarnyba, užtikrins reikiamą paramą kovai su šiomis grupėmis ir teiks su saugumu susijusią pagalbą, veikliausiai, be kita ko, per neseniai Europos Sąjungos įsteigtą Skubiosios pagalbos patikos fondą stabilumui didinti ir pagrindinėms neteisėtos migracijos ir asmenų persikėlimo Afrikoje priežastims šalinti.

Komisija padės Arabų Valstybių Lygos⁵³ šalims parengti kompiuterizuotą ginklų ir ginkluotės perdavimo kontrolės sistemą ir ieškos būdų, kaip Arabų Valstybių Lygos šalių kontaktiniai centrai šaulių ir lengvųjų ginklų klausimams spręsti galėtų bendradarbiauti su panašiomis ES struktūromis.

Remdamasi 2005 m. ES šaulių ir lengvųjų ginklų strategijos⁵⁴ bei Europos saugumo strategijos⁵⁵ įgyvendinimo patirtimi, ES toliau dės pastangas, kad atitinkamos tarptautinės konvencijos, pavyzdžiui, Sutartis dėl prekybos ginklais ir JT konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą Šaunamųjų ginklų protokolas, būtų ratifikuojamos, perkeliamos į nacionalinę teisę ir įgyvendinamos. Taip pat bus naudojamos Išankstinio perspėjimo apie

⁵¹ Libijos kilmės ginklų aptikta tokiose šalyse kaip Čadas, Egiptas, Gaza, Malis, Nigeris ir Tunisas.

⁵² MANPADS – nešiojama priešlėktuvinės gynybos sistema.

⁵³ Arabų Valstybių Lyga – regioninė Šiaurės Afrikos ir kaimyninių regionų, Somalio pusiasalio ir Arabijos šalių organizacija.

⁵⁴ http://eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/conventional_weapons/salw/index_en.htm.

⁵⁵ <http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/european-security-strategy/>.

sprogmenis ir chemines, biologines, radioaktyvias bei branduolines (ChBRB) medžiagas sistemos regioniniais tinklais, įsteigtais aštuoniuose regionuose pagal ES rizikos švelninimo iniciatyvą.

Konkretūs veiksmai

- *Plėtoti operatyvinę veiklą ir didinti ES ir Pietryčių Europos veiksmų plano aprėptį.*
- *Aktyviau bendradarbiauti su Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos šalimis (MENA).*
- *Aktyviau bendradarbiauti su Ukraina ir Turkija.*
- *Aktyviau bendradarbiauti su atitinkamais trečiųjų šalių ir regiono veikėjais ir tarptautinėmis organizacijomis.*

IŠVADOS

Komisija ragina valstybes nares ir visus kitus suinteresuotuosius subjektus imtis visų reikiamų veiksmų, kad būtų užtikrintas spartus šio veiksmų plano įgyvendinimas. Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateiks šio veiksmų plano įgyvendinimo ataskaitą, grindžiamą kas pusmetį atliekamu Europos saugumo darbotvarkės įgyvendinimo vertinimu.